

Jediné na svete

Koncom septembra navštívil Bratislavu riaditeľ Medzinárodného matematického centra S. Banach'a vo Varšave prof. Czeslaw Olech, ktorý tu prednášal na letnej škole „DIFFORD—74“ zorganizovanej Matematickým ústavom SAV. Prof. Olech je členom korešpondentom Poľskej akadémie vied a popredným svetovým odborníkom v matematickej teórii optimálneho riadenia. Využili sme túto príležitosť, aby sme mu položili niekoľko otázok o zameraní, práci a plánoch Centra, ktoré je spoločnou ustanovizňou viacerých socialistických krajín.

Ako vzniklo Centrum a čo je jeho cieľom?

Centrum vzniklo v rámci dohody o mnohostrannej vedeckej spolupráci akademií vied socialistických krajín v roku 1971. Dohoda o zriadení bola podpísaná 13. 1. 1972. Jej signatármi boli akadémie vied Bulharska, ČSSR, NDR, Poľska, Rumunska a ZSSR. Svoju činnosť začalo Banachovo centrum v januári 1973. Pomenované je po významnom poľskom matematikovi prvej polovice tohoto storočia. Vytvorenie centra nebolo ľahkou záležitosťou, pretože ona je dnes svetovým unikátom a nebolo preň vzorov.

Hlavnou myšlienkou, ktorá viedla k vytvoreniu Centra bola potreba prechodu na nové, efektívnejšie formy medzinárodnej spolupráce, v oblasti matematiky, najmä medzi socialistickými krajinami.

Aké zameranie a poslanie má spolupráca matematikov?

Základnou formou činnosti centra sú špecializované semestry. V danom časovom úseku, ktorý sa obvykle kryje s akademickým semestrom, sa činnosť Centra sústreďuje okolo vybranej matematickej disciplíny. Do Centra priývame významných odborníkov, ako aj mladších matematikov — štážištov,

ktorí spoločne bádajú, prezentujú a diskutujú o svojich vedeckých problémoch a výsledkoch. Na konci semestra sa obvykle usporiada medzinárodná konferencia na príslušnú tému.

Účastníkmi Centra sú „štážišti“ a „prednášatelia“: Prvými rozumieme mladých matematikov, ktorí sa zúčastňujú na celom semestri. Do druhej skupiny zahrňujeme špecialistov, ktorí prichádzajú do Centra na kratšiu alebo dlhšiu dobu, aby prednášali a viedli semináre. Treba poznamenať, že hranica medzi prvou a druhou skupinou nie je ostrá; mali sme už v Centre viacerých štážištov, ktorí dosahovali takú úroveň, že sami napr. boli schopní viesť niektorý seminár. Väčšina účastníkov je zo socialistických krajín, ale na práci Centra sa zúčastňujú aj matematici z iných krajín.

Aká organizačná štruktúra má Centrum a ako sa určuje jeho program?

Centrum vedie vedecká rada, pozostávajúca z dvoch pracovníkov z každej signatárskej krajiny (z ČSSR akad. J. Novák, riaditeľ Matematického ústavu ČSAV a doc. L. Mišík, DrSc., zástupca riaditeľa Mat. ústavu SAV) a riaditeľ Centra. Vedecká rada vyberá témy semestrov, menuje ich organizačné výbory atd.

Ako je to s financiami?

Účastníci zo socialistických krajín prichádzajú do Centra na svoje náklady; administratívne náklady hradí Poľská akadémia vied. Táto forma je z administratívnej stránky veľmi jednoduchá a umožnila urýchlene vytvoriť Centrum. Treba po-

znamenat, že hoci na Západe existujú matematické inštitúcie s medzinárodnou pôsobnosťou, takáto inštitúcia dosiaľ neexistovala v socialistických krajinách a je aj prvou inštitúciou na svete, ktorá vznikla medzinárodnou dohodou a je riadená medzinárodným orgánom.

Mohli by ste zhrnúť doterajšie skúsenosti?

Môžem povedať, že Centrum sa znamenite osvedčilo. Konali sa už tri semestry, a to zo základov matematiky a matematickej logiky (jar 1973), z matematickej teórie optimálneho riadenia (jeseň 1973), z matematických základov informatiky (jar 1973) a teraz prebieha semes-ter z globálnej analýzy.

K semestrom uvediem niekoľko čísel: Na prvom semestri sa zúčastnilo 35 štážištov a 22 takých prednášateľov, ktorí strávili v Centre viac ako mesiac. Viacero špecialistov strávilo v Centre kratšie časové úseky — 1 — 2 týždne. Vcelku sa na semestri zúčastnilo 132 osôb, na 600 hodinách vedeckých seminárov, prednášok atď. Účastníci mali k dispozícii 5 druhov skript. Počas semestra vzniklo dvadsaťpäť pôvodných vedeckých prác, z ktorých niektoré boli vytvorené kolektívom autorov z rôznych krajín (spoluautorom jednej z nich bol aj Bratislavčan dr. I. Korec, CSC.). Čísla z ostatných semestrov sú podobné.

Počet prác, ktoré vznikli priamo počas semestra zďaleka nedáva plný obraz o jeho význame a prínose. Nie je možné spočítat, koľko myšlienok a nápadov, ktoré vznikli počas semestra sa realizuje až po jeho skončení. Sám som bol účastníkom jedného semestra (z matematickej teórie optimálneho

riadenia) a mal som možnosť využívať jeho pracovnú atmosféru. Hoci moje administratívne záväzky mi nedovolili zúčastniť sa na ňom v takej miere, ako by som si bol želal, najmenej tri moje práce by bez neho neboli vznikli.

Dojmy účastníkov sú vo všeobecnosti kladné, a často priam nadšené. Jeden z účastníkov mi povedal, že nikdy predtým tak intenzívne nepracoval a že si ani nepredstavoval, že je možné tak intenzívne pracovať.

Čo možno tu očakávať v budúcnosti?

Sú pripravené už 3 ďalšie semestry: numerické metódy a matematické modely (jar 1975), teória aproximácie (jeseň 1975) a teória pravdepodobnosti a stochastických procesov (jar 76). V budúcnosti chceme organizovať okrem semestrov aj akcie iného druhu (konferencie, sympóziá a i.)

Ako sa zúčastňujú matematici z Československa a Slovenska na práci Centra?

Československo od začiatku zaujalo o Centru kladný a konštruktívny postoj a tým sa nemalo pričiniť o jeho vznik. Prednášatelia i štážišti z ČSSR, medzi ktorými boli viacerí zo Slovenska, sa uviedli veľmi dobre a ich práce boli pre Centrum prínosom. V zrovnaní s počtami účastníkov napr. z NDR či Maďarska je ich však pomerne málo, čo bolo vzhľadom na úroveň čs. matematiky v niektorých disciplínach škodou pre ústav a domnievam sa, i pre čs. matematiku. Tu však čaká hádam na vyriešenie niektorých otvorených finančných otázok vysielania pracovníkov do Centra.

Zhovárал sa PAVOL BRUNOVSKÝ